

Sygn. akt III CSK 172/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSA Janusz Kaspryszyn (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E.Ł.

przeciwko W. R. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 marca 2016 r.

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 stycznia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka E. Ł. w pozwie skierowanym przeciwko W. R. wniosła o:

1. pozbawienie wykonalności w stosunku do powódki E. Ł. tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w K., Wydział IX Gospodarczy, z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, nakazującego mężowi powódki B. G. i T. G., aby solidarnie zapłacili na rzecz W. R. kwotę 41.109,12 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.159,40 zł tytułem kosztów postępowania wraz z postanowieniem tegoż Sądu z dnia 25 maja 2006 r., sygn. akt IX GCo .../06, o nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko E. Ł.- z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową, opatrzonego klauzulą wykonalności tego Sądu z dnia 28 czerwca 2006 r. - w całości;
2. pozbawienie wykonalności w stosunku do powódki E. Ł. trzeciego tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w K., Wydział IX Gospodarczy, z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, nakazującego mężowi powódki B. G. i T. G., aby solidarnie zapłacili na rzecz W. R. kwotę 41.109,12 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.159,40 zł tytułem kosztów postępowania, wraz z postanowieniem tego Sądu z dnia 19 sierpnia 2010 r. o nadaniu klauzuli wykonalności na następcę prawnego (K. sp. z o. o.), sygn. akt IX GCo .../10, oraz postanowieniem tego Sądu z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IX GCo .../11, o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz K. sp. z o.o. także przeciwko małżonce dłużnika – E. Ł. - wraz z ograniczeniem odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżonków B. G. oraz E.Ł. oraz punktem I postanowienia tego Sądu z dnia 10 grudnia 2012 r., sygn. akt IX GCo/12, w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wymienionym orzeczeniom na rzecz W. R. jako następcy prawnego dotychczasowego wierzyciela K. sp. z o.o. , wydanego pozwanemu na podstawie postanowienia w/w Sądu z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt IX GCo .../12, celem prowadzenia egzekucji ze wszystkich składników majątku pozwanych, opatrzonego klauzulą wykonalności z dnia

15 stycznia 2013 r. w części, w jakiej uprawnia pozwanego W. R. do zaspokojenia się z innych składników majątkowych, aniżeli z odrębnego majątku dłużnika B. G. z wynagrodzenia za pracę lub za inne usługi świadczone osobiście przez tegoż dłużnika, jak również z korzyści uzyskanych przez niego z jego praw autorskich twórcy, praw twórcy wynalazku, wzoru lub projektu racjonalizatorskiego.

Wyrokiem z dnia 29 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo.

Sąd pierwszej instancji nie poczynił żadnych ustaleń, które miałyby stanowić podstawę faktyczną rozstrzygnięcia. Wskazał natomiast, że jakkolwiek W.R. nie stawiał się na rozprawie i nie zajął stanowiska, to jednakże biorąc pod uwagę, że wyrok w sprawie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności nie jest tytułem egzekucyjnym, należało uznać niedopuszczalność wydania wyroku zaocznego.

Nadto Sąd Okręgowy zważył, że przejście na nabywcę uprawnień przyznanych w tytule egzekucyjnym, wbrew odmiennemu przekonaniu powódki, nie następuje na zasadzie przelewu uregulowanego w art. 509 i nast. k.c. Tytuł egzekucyjny nie uprawnia bowiem do żądania od dłużnika spełnienia oznaczonego świadczenia, co stanowi istotę wierzytelności (art. 353 k.c.), lecz do uzyskania zaspokojenia roszczenia w trybie postępowania egzekucyjnego. Zdarzenia, na podstawie których dochodzi do przejścia uprawnień wynikających z tytułu egzekucyjnego na inną osobę (w rozpoznawanej sprawie na K. sp. z o.o. i ponownie na W. R.), nie należą w związku z tym do kategorii czynności prawnych, gdyż ich skutkiem nie jest powstanie, zmiana ani ustanie stosunku cywilnoprawnego. Przejście uprawnień wynikających z tytułu egzekucyjnego jest następstwem czynności o skutkach wyłącznie proceduralnych, wymagających potwierdzenia orzeczeniem sądowym o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy (art. 788 k.p.c.). W konsekwencji nadanie klauzuli na rzecz nabywcy nie wpływa na treść wierzytelności, co czyni powództwo o pozbawienie wykonalności nakazu zapłaty o sygn. IX GNC .../05 bezzasadnym.

Odnosnie do żądania pozbawienia wykonalności dalszego (trzeciego) tytułu wykonawczego Sąd Okręgowy stwierdził, że w świetle art. 793 k.p.c. wymienione orzeczenie sądowe stanowi zezwolenie na prowadzenie

czynności egzekucyjnych przeciwko kilku osobom lub z kilku części składowych majątku dłużnika. Dalszy tytuł nie stanowi zatem tytułu egzekucyjnego, gdyż nie formułuje podlegającego egzekucji obowiązku dłużnika (art. 777 k.p.c.). Zatem, powódce nie przysługuje legitymacja do skutecznego dochodzenia roszczenia o pozbawienie dalszego tytułu wykonawczego wykonalności.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 stycznia 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki. Postanowieniem z tego samego dnia Sąd Apelacyjny sprostował oznaczenie zaskarżonego wyroku dodając w komparycji wyroku sformułowanie "zaoczny w stosunku do pozwanego" (k.122).

Sąd Apelacyjny samodzielnie poczynił ustalenia faktyczne, wskazując, że pozwem z dnia 23 grudnia 2004 r. pozwany wystąpił przeciwko T. G. i B. G. o zapłatę kwoty 41.109,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 kwietnia 2003 r. do dnia zapłaty. Objęta pozwem należność wynikała z faktury VAT nr 03/2003 z dnia 10 kwietnia 2003 r. wystawionej przez pozwanego za sprzedane dłużnikom towary, którzy nabyli je w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej, pod nazwą "G". Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, Sąd Okręgowy nakazał dłużnikom, aby solidarnie zapłacili na rzecz pozwanego wyżej wymienioną kwotę wraz z należnościami ubocznymi, zaś po jego uprawomocnieniu opatrzył go klauzulą wykonalności z dnia 19 kwietnia 2005 r. Wnioskiem z dnia 24 marca 2006 r. pozwany wystąpił o nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty także przeciwko powódce, będącej małżonką dłużnika B. G. Postanowieniem z dnia 25 maja 2006 r., sygn. akt IX GCo .../06, Sąd Okręgowy w K. uwzględnił wniosek pozwanego i nadał klauzulę wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w K. z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, także przeciwko powódce z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową, a następnie wydał pozwanemu powyższy tytuł wraz z klauzulą wykonalności z dnia 28 czerwca 2006 r.

Następnie, pozwem z dnia 26 czerwca 2008 r., pozwany wystąpił przeciwko powódce o uznanie czynności zniesienia współwłasności nieruchomości opisanych w księgach wieczystych nr KW [...] i [...], prowadzonych przez Sąd

Rejonowy w W., położonych w miejscowości W., zawartej w dniu 15 lipca 2003 r. pomiędzy B. G. a pozwaną E. Ł. za bezskuteczną w stosunku do niego.

Wyrokiem z dnia 6 października 2009 r., sygn. akt I C .../08, Sąd w W. uznał za bezskuteczną w stosunku do W. R. czynność prawną zawartą pomiędzy B. G. a E. Ł. w dniu 15 lipca 2004 r. w kancelarii notarialnej notariusz M. Z. umowę zniesienia współwłasności nieruchomości położonych w miejscowości W..., objętych wskazanymi wyżej księgami wieczystymi, w zakresie wierzytelności W. R. przysługującej mu wobec B. G., a wynikającej z umowy sprzedaży z dnia 10 kwietnia 2003 r. nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 16 lutego 2005 r. przez Okręgowy do sygnatury akt IX GNc .../05. Apelacja powódki od powyższego wyroku została oddalona.

Na mocy umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 21 lipca 2008 r. pozwany zbył wierzytelność wynikającą z tytułu wykonawczego na rzecz K. sp. z o.o. W konsekwencji Spółka ta, wnioskiem z dnia 28 czerwca 2010 r., wystąpiła do Sądu Okręgowego o nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty w postępowaniu nakazowym z 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, na jej rzecz, który to wniosek Sąd uwzględnił postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2010 r.

Następnie K. sp. z o.o. wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności powyższemu nakazowi zapłaty na jej rzecz, także przeciwko powódce. W efekcie Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IX GCo .../11, nadał klauzulę wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanemu w dniu 16 lutego 2005 r. przez Sąd Okręgowy, sygn. akt IX GNc .../05, wraz z postanowieniem tego Sądu z dnia 19 sierpnia 2010 r. o nadaniu klauzuli wykonalności na następcę prawnego, sygn. akt IX GCo .../10, także przeciwko małżonce dłużnika – E. Ł. - z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżonków B. G. oraz E. Ł., na rzecz K. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 16 grudnia 2011 r. K. sp. z o.o. przeniósł wierzytelność, objętą powołanymi na wstępie tytułami wykonawczymi, z powrotem na pozwanego.

Pozwany wystąpił do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W. z wnioskiem egzekucyjnym z dnia 1 lutego 2012 r., powołując się na tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, z pierwotną klauzulą wykonalności wraz z postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2006 r., sygn. akt IX GCo .../06, w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności przeciwko powódce.

Komornik Sądowy wszczął postępowanie egzekucyjne, o czym zawiadomił powódkę pismem z dnia 29 maja 2012 r. Zawiadomieniem z tej samej daty poinformował też powódkę o wszczęciu egzekucji z wyżej opisanych nieruchomości i wezwał ją do zapłaty długu.

Wnioskiem z dnia 28 listopada 2012 r. pozwany wystąpił o nadanie klauzuli wykonalności na swoją rzecz, jako następcy K. sp. z o.o., domagając się jednocześnie wydania dwóch kolejnych tytułów wykonawczych.

Sąd Okręgowy w K., postanowieniem z dnia 10 grudnia 2012 r., nadał klauzulę wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanemu w dniu 16 lutego 2005 r. przez Sąd Okręgowy, sygn. akt IX GNc .../05, wraz z postanowieniem tego Sądu z dnia 19 sierpnia 2010 r. o nadaniu klauzuli wykonalności na następcę prawnego (K.), sygn. akt IX GCo .../10, oraz postanowieniem tego Sądu z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IX GCo .../11, o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz K. sp. z o.o. także przeciwko małżonce dłużnika E. Ł. - z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżonków B. G. oraz E. Ł., na rzecz W. R. jako następcy prawnego dotychczasowego wierzyciela K. Z kolei, postanowieniem z dnia 11 grudnia 2012 r., wydał wnioskodawcy drugi tytuł wykonawczy, celem ustanowienia hipoteki na nieruchomościach dłużnika oraz trzeci wykonawczy, celem prowadzenia egzekucji ze wszystkich składników majątku pozwanych. Powyższe postanowienie z dnia 11 grudnia 2012 r., opatrzone w zakresie punktu II klauzulą wykonalności Sądu Okręgowego z dnia 15 stycznia 2013 r., pozwany złożył do akt egzekucyjnych w dniu 30 stycznia 2013 r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny uznał, że ostatecznie (mimo zasadności niektórych argumentów powódki) zarzut naruszenia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 509 §1 k.c. nie jest uzasadniony.

W ocenie Sądu drugiej instancji, powódka nie wykazała, że ma interes prawny w domaganiu się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności. Ze stanu faktycznego sprawy wynika bowiem, iż wprowadzie pozwany wystąpił do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym, powołując się na tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. IX GNc .../05, z pierwotną klauzulą oraz postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 25 maja 2006 r., sygn. IX GCo .../06, w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności przeciwko powódce, jednakże w dniu 30 stycznia 2013 r. wierzyciel, tj. pozwany złożył do akt egzekucyjnych tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty z dnia 16 maja 2005 r., opatrzonego w dniu 15 stycznia 2013 r. klauzulą wykonalności nadaną na rzecz W. R., jako następcy prawnego dotychczasowego wierzyciela K. sp. z o.o. i egzekucja komornicza toczy się dalej w oparciu o powyższy dokument.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że z ustaleń dokonanych w sprawie nie wynika, by wymieniony w punkcie 1 żądania pozwu tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GC .../05, któremu postanowieniem tego Sądu z dnia 25 maja 2006 r., sygn. akt IX GCo .../06, została nadana klauzula wykonalności przeciwko powódce z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową, obecnie istniał, a w konsekwencji, by można było skutecznie żądać w toku zainicjowanej przez powódkę sprawy pozbawienia jego wykonalności. Choć powództwo wytoczone na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., tak jak w tej sprawie odnośnie do punktu 1 żądania, można też oprzeć na twierdzeniu, że nastąpiła zmiana wierzyciela oraz że zobowiązanie wygasło, to z ustaleń wynika, że na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 21 lipca 2008 r. pomiędzy pozwanym a K. sp. z o.o., objętej przedmiotowym tytułem egzekucyjnym - nakazem zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r., Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IX GCo .../11, nadał w trybie art. 788 § 1 k.p.c. klauzulę wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNc .../05, na rzecz K. sp. z o.o., na który to podmiot przeszło uprawnienie

pierwotnego wierzyciela, tj. W. R. Następnie na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 16 grudnia 2011 r. spółka K. dokonała powrotnego przelewu wierzytelności wynikającej z przedmiotowego nakazu zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r. na rzecz pierwotnego wierzyciela wymienionego w tym nakazie, a pozwanego w niniejszej sprawie W. R. Następnie Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 10 grudnia 2012 r., sygn. IX GCo .../12, nadał w trybie art. 288 § 1 k.p.c. klauzulę wykonalności powołanemu nakazowi zapłaty wraz z kolejnymi postanowieniami o nadaniu klauzuli wykonalności z dnia 19 sierpnia 2010 r., 17 listopada 2011 r. - na rzecz W. R., na którego przeszło uprawnienie dotychczasowego wierzyciela K. sp. z o.o.

Z powyższego – zdaniem Sądu Apelacyjnego - wynika, że przejście uprawnień stwierdzonych tytułem egzekucyjnym w postaci nakazu zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r. i nadanie w dniu 17 listopada 2011 r. klauzuli wykonalności w trybie art. 788 § k.p.c. na następcę prawnego wierzyciela K. sp. z o.o. spowodowało powstanie nowego tytułu wykonawczego, stanowiącego podstawę egzekucji na rzecz podmiotu wymienionego w klauzuli wykonalności, i jednocześnie unicestwienie bytu zaskarżonego tytułu wykonawczego. Z kolei powrotne przejście uprawnień stwierdzonych tytułem egzekucyjnym w postaci nakazu zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r. i nadanie w dniu 10 grudnia 2012 r. klauzuli wykonalności na warunkach określonych w art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz W. R., z zaznaczeniem, że przeszło na niego uprawnienie dotychczasowego wierzyciela K. sp. z o.o. spowodowało, że utracił byt prawny tytuł wykonawczy uprawniający do egzekwowania wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r. przez K. sp. z o.o. Sąd drugiej instancji podkreślił, że powrotne przejście wierzytelności wynikającej z tego nakazu zapłaty nie powoduje jednak, że odzyskał byt prawny zaskarżony tytuł wykonawczy; nie istnieje tożsamość tytułów wykonawczych na podstawie tego samego tytułu egzekucyjnego, lecz jedynie tożsamość podmiotowa po stronie wierzyciela. Unicestwienie zaskarżonego tytułu wykonawczego ma charakter definitywny i powoduje odpadnięcie materialnoprawnej przesłanki powództwa w zakresie żądania określonego w punkcie 1 (nie istnieje zaskarżony przez powódkę w tym punkcie pozwu tytuł wykonawczy), co czyni powództwo bezprzedmiotowym. Sam fakt fizycznego

zalegania zaskarżonego tytułu wykonawczego w aktach sprawy komorniczej, powyższej argumentacji nie zmienia.

Odnosząc się natomiast do żądania określonego w punkcie 2 żądania pozwu, Sąd Apelacyjny wskazał, iż ze stanu faktycznego sprawy wynika, że objęta tytułem egzekucyjnym w postaci nakazu zapłaty z dnia 16 lutego 2005 r. należność, wynika ze zobowiązania dłużników solidarnych T. G. i B. G., udokumentowana fakturą VAT nr 03/2003 z dnia 10 kwietnia 2003 r., która została wystawiona przez W. R. za sprzedane dłużnikom towary nabyte w ramach prowadzonej w formie spółki cywilnej działalności gospodarczej. Wobec tego, że roszczenie objęte tytułem wykonawczym powstało przed dniem 20 maja 2005 r., kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny i opiekuńczy oraz niektórych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1691) powództwo podlega rozpoznaniu w oparciu o przepis art. 840 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r. (wskazanie maja należy traktować jako oczywistą omyłkę). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 6 tej ustawy, jeżeli roszczenie powstało przed wejściem w życie ustawy, egzekucję prowadzi się według przepisów dotychczasowych. Stosownie do treści art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w brzmieniu przed dniem 20 stycznia 2005 r., dłużnik może w powództwie opozycyjnym domagać się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, jeżeli małżonek dłużnika, przeciwko któremu Sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c. wykaże, że egzekwowane świadczenie się nie należy, przy czym małżonkowi przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz te z którymi mógł wystąpić współmałżonek; jeśli chodzi o zarzuty z własnego prawa dłużnika, to podstawą powództwa opozycyjnego mogą być zarzuty ograniczające lub wyłączające jego odpowiedzialność w sprawach dotyczących zarządu majątkiem wspólnym. W ocenie Sądu Apelacyjnego, samo powołanie się przez powódkę na fakt prowadzenia przez jej męża działalności gospodarczej wraz z inną osobą w formie spółki cywilnej, nie jest dowodem na to, że wierzytelność pozwanego, wynikająca z umowy z dnia 10 kwietnia 2003 r. i objęta nakazem zapłaty z 16 lutego 2005 r., dotyczy majątku odrębnego jej małżonka. Powódka nie wykazała w szczególności, że nie korzystała z dochodów osiągniętych przez małżonka z tytułu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, że małżonek prowadząc działalność

gospodarczą nie przyczyniał się w ten sposób do powiększania majątku wspólnego. Uzyskiwane bowiem pożytki z majątku odrębnego, wzbogacają majątek wspólny.

Powódka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości.

Skarżąca oparła skargę na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, podnosząc zarzut naruszenia:

1. art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 788 § 1 k.p.c. i art. 509 § 1 i § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię, na skutek przyjęcia, że nadanie klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym powoduje powstanie nowego tytułu wykonawczego „i jednocześnie unicestwienie bytu” poprzedniego tytułu wykonawczego, co czyni powództwo o pozbawienie jego wykonalności bezprzedmiotowym, chociaż przepisy postępowania egzekucyjnego nie przewidują uchylenia z mocy prawa nadanej wcześniej na rzecz zbywcy klauzuli wykonalności, ani innego sposobu jej unicestwienia z chwilą zbycia wierzytelności lub nadania klauzuli wykonalności na następcę, w efekcie po wydaniu następcy tytułu wykonawczego w obrocie prawnym - jak w niniejszym przypadku - mogą funkcjonować dwa tytuły wykonawcze na rzecz dwóch różnych osób, zaś komornik sądowy nie jest uprawniony do ich badania i ma obowiązek prowadzenia egzekucji na podstawie każdego z nich, a w konsekwencji unicestwienie bytu prawnego tytułu wykonawczego posiadanego przez zbywcę wierzytelności, może nastąpić dopiero na podstawie prawomocnego wyroku sądu uwzględniającego powództwo przeciwegzekucyjne dłużnika;
2. art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. - poprzez błędną wykładnię, na skutek przyjęcia, że dłużnik lub małżonek dłużnika występujący z powództwem opartym na podstawie opisanej w tym przepisie, powinien wykazać, iż ma interes prawny w domaganiu się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, chociaż art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. takiej przesłanki nie przewiduje;
3. art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 509 § 1 i § 2 k.c. - poprzez niewłaściwe zastosowanie, na skutek niepozbawienia w stosunku do powódki wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2005 r.,

sygn. akt IX GNc ../05, nakazującego mężowi powódki B. G. i T. G., aby solidarnie zapłacili na rzecz W. R. kwotę 41.109,12 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.159,40 zł tytułem kosztów postępowania wraz z postanowieniem tegoż Sądu z dnia 25 maja 2006 r., sygn. akt IX GCo ../06, o nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko E. Ł. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową, opatrzonego klauzulą wykonalności tegoż Sądu z dnia 28 czerwca 2006 r., chociaż pozwany na podstawie tego tytułu - wnioskiem z dnia 1 lutego 2012 r. - wszczął przeciwko powódce postępowanie egzekucyjne przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym, pomimo że wcześniej na mocy umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 21 lipca 2008 r. zbył wierzytelności wynikające z tego tytułu wykonawczego na rzecz innego podmiotu;

4. art. 41 § 2 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1691), tj. przed dniem 20 stycznia 2005 r. (a to z mocy art. 5 ust. 5 pkt 1 i pkt 2 tej ustawy) - poprzez błędną wykładnię, na skutek przyjęcia, że wierzytelność pozwanego dotyczyłaby majątku odrębnego (osobistego) męża powódki tylko wtedy, gdyby powstała w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez niego wraz z inną osobą w formie spółki cywilnej, a ponadto jeżeli powódka nie korzystałaby z dochodów męża osiągniętych z tej działalności gospodarczej, który w ten sposób przyczyniałby się do powiększania majątku wspólnego, chociaż wierzytelność dotyczy majątku odrębnego (osobistego) jeżeli pomiędzy nią (a ściślej: między stosunkiem prawnym, w ramach którego powstała) a majątkiem odrębnym (osobistym) istnieje związek o charakterze prawnym, tj. gdy przedmiotem stosunku prawnego jest rzecz lub prawo należące do majątku odrębnego (osobistego);
5. art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 2 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 162, poz. 1691), tj. przed dniem 20 stycznia 2005 r. (a to z mocy art. 5 ust.

5 pkt 1, pkt 2 i ust. 6 tej ustawy) - poprzez niewłaściwe zastosowanie, na skutek niepozbawienia wykonalności w stosunku do powódki E.Ł. trzeciego tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IX GNC .../05, wraz z postanowieniem tego Sądu z dnia 19 sierpnia 2010 r. o nadaniu klauzuli wykonalności na następcę prawnego (K. sp. z o. o.), sygn. akt IX GCo .../10, oraz postanowieniem tego Sądu z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IX GCo .../11, o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz K. sp. z o.o. także przeciwko małżonce dłużnika – E. Ł. - z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżonków B. G. oraz E. Ł. oraz punktem I postanowienia tego Sądu z dnia 10 grudnia 2012 r., sygn. akt IX GCo .../12, w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wymienionym orzeczeniom na rzecz W. R. jako następcy prawnego dotychczasowego wierzyciela K. Sp. z o.o., wydanego pozwanemu na podstawie postanowienia w/w Sądu z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt IX GCo .../12, celem prowadzenia egzekucji ze wszystkich składników majątku pozwanych, opatrzonego klauzulą wykonalności z dnia 15 stycznia 2013 r., chociaż wierzytelność pozwanego, którego dłużnikiem jest tylko małżonek powódki (B. G.), dotyczyła jego odrębnego majątku, a zatem - w myśl dyspozycji art. 41 § 2 k.r.o. w w/w brzmieniu - pozwany może żądać zaspokojenia tylko z odrębnego (obecnie: osobistego) majątku dłużnika oraz z wynagrodzenia za pracę lub za inne usługi świadczone osobiście przez dłużnika, jak również z korzyści uzyskanych przez dłużnika z jego praw autorskich twórcy, praw twórcy wynalazku, wzoru lub projektu racjonalizatorskiego, co uzasadnia pozbawienie wykonalności w/w tytułu wykonawczego w tej części, w jakiej uprawnia pozwanego do zaspokojenia się z innych składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego powódki i jej małżonka (dłużnika).

Skarżąca oparła ją także na podstawie naruszenia przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy i zgłosiła zarzut naruszenia, to jest art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej - poprzez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i nieprzekazanie sprawy

temu Sądowi do ponownego rozpoznania, chociaż nie poczynił on żadnych ustaleń faktycznych (co zrobił dopiero Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) oraz nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż wyraźnie wskazał, że „powódce nie przysługuje legitymacja do skutecznego dochodzenia roszczenia o pozbawienie dalszego tytułu wykonawczego wykonalności”, co zostało zakwestionowane przez Sąd Apelacyjny, który - konkludując ocenę zarzutów apelacji podważających to stanowisko - stwierdził: „W tym stanie rzeczy, oczywistym jest, że powództwo opozycyjne może być skierowane przeciwko każdemu z tytułów wykonawczych, którymi dysponuje wierzyciel”. Uchybienie to - zdaniem skarżącej - miało niewątpliwie istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż w jego następstwie zapadło niewłaściwe rozstrzygnięcie (oddalające apelację powódki), które narusza jej konstytucyjne prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadę dwuinstancyjnego postępowania (art. 78 Konstytucji).

We wnioskach skarżąca domagała się o uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego; ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości, poprzez uwzględnienie żądań opisanych w pkt 1 i 2 petitum pozwu oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania za pierwszą i drugą instancję - według złożonych spisów kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne. Dwuinstancyjność ma na celu zapewnienie należytej ochrony interesów obywateli, w tym m.in. możliwość skontrolowania przez wyższą instancję merytorycznej i formalnej poprawności zapadłego orzeczenia. W zgodzie z tymi celami pozostają także uregulowania zawarte w art. 386 k.p.c., w szczególności w § 2-4 tego przepisu. W obowiązującym systemie Sąd Apelacyjny w razie uznania zarzutów apelacji za uzasadnione ma obowiązek dokonania zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.). Jedynie w wypadkach wskazanych w § 2 ma obowiązek uchylić zaskarżone orzeczenie i przekazać sprawę do ponownego

rozpoznania. W § 4 art. 386 k.p.c. uregulowane zostało natomiast prawo Sądu drugiej instancji do wydania rozstrzygnięcia tej treści w wypadkach, gdy Sąd pierwszej instancji nie orzekł co do istoty sprawy, albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonując wykładni tego uregulowania w orzecznictwie wskazano, że uchylenie wyroku (postanowienia) na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. nie ma charakteru obligatoryjnego (tak orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1999 r., III CKN 146/98). Jednak w odniesieniu do sytuacji nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji podkreśla się, że uznanie przez Sąd drugiej instancji za zasadne zarzutów odnoszących się do nierozpoznania istoty sprawy, Sąd ten musi uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, gdyż w przeciwnym razie strona byłaby pozbawiona jednej merytorycznej instancji (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2005 r., III CK 255/05). Artykuł 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że postępowanie sądowe musi być co najmniej dwuinstancyjne, co oznacza, że sprawa ma być rozpoznawana w postępowaniu, które zapewnia co najmniej jedną instancję odwoławczą, dokonującą oceny prawidłowości rozstrzygnięcia orzeczenia Sądu pierwszej instancji. Bazuje na założeniu, że przeprowadzenie merytorycznego rozpoznania sprawy przez sądy dwóch szczebli wystarczy, aby prawidłowo ustalić fakty, o ile postępowanie dowodowe toczyło się zgodnie z wymaganiami proceduralnymi. Przewidziane w art. 386 § 4 w zw. z § 2 k.p.c. przesłanki uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, wyznaczają granice, poza którymi rozpoznawanie sprawy w postępowaniu drugoinstancyjnym oznaczałoby naruszenie zasady dwuinstancyjności postępowania, ponieważ sprawa zostałaby w istocie osądzona w jednej instancji, tyle że byłaby to instancja odwoławcza. Z uwagi na ograniczenia możliwości zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną, przeniesienie całości postępowania dowodowego, jego oceny i ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia do Sądu drugiej instancji powodowałoby wyłączenie kontroli podstawy faktycznej sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2014 r., II CSK 509/13).

W rozpoznawanej sprawie powództwo zostało oddalone przez Sąd pierwszej instancji bez poczynienia przez ten sąd ustaleń faktycznych. Sąd wskazał jedynie, że nadanie klauzuli na rzecz nabywcy nie wpływa na treść wierzytelności, co czyni powództwo o pozbawienie wykonalności nakazu zapłaty o sygn. IX GNC .../05 bezzasadnym. Odnośnie zaś do żądania pozbawienia wykonalności dalszego (trzeciego) tytułu wykonawczego Sąd Okręgowy lakonicznie stwierdził, że w świetle art. 793 k.p.c. wymienione orzeczenie sądowe stanowi zezwolenie na prowadzenie czynności egzekucyjnych przeciwko kilku osobom lub z kilku części składowych majątku dłużnika. Dalszy tytuł nie stanowi zatem tytułu egzekucyjnego, gdyż nie formułuje podlegającego egzekucji obowiązku dłużnika (art. 777 k.p.c.). Zatem, powódce nie przysługuje legitymacja do skutecznego dochodzenia roszczenia o pozbawienie dalszego tytułu wykonawczego wykonalności. Sąd ten nie rozstrzygnął więc istoty sporu poprzestając na stwierdzeniu istnienia przesłanek, które - jego zdaniem - z założenia wykluczały skuteczność i zasadność powództwa przeciwegzekucyjnego.

Sąd Apelacyjny nie podzielił oceny dotyczącej braku legitymacji powódki, wskazując na zasadność zarzutów powódki odnośnie do możliwości skierowania powództwa opozycyjnego przeciwko każdemu z tytułów wykonawczych (k.132) i rozstrzygnął sprawę co do istoty. Z punktu widzenia meritum sprawa została zatem rozpoznana tylko w jednej instancji. Należy zauważyć jeszcze, że Sąd drugiej instancji we własnym zakresie poczynił obszerne ustalenia faktyczne, nie wskazując podstawy poczynionych ustaleń. Sąd nie odwołał się do wyników postępowania dowodowego, nie wskazał, by takie postępowanie dowodowe we własnym zakresie przeprowadził, a przecież Sąd Okręgowy postępowania dowodowego nie prowadził i nie czynił żadnych ustaleń faktycznych, które miałyby stanowić podstawę faktyczną jego rozstrzygnięcia. Sąd Apelacyjny nie wskazał też w uzasadnieniu orzeczenia, w jakim zakresie ewentualnie uznał okoliczności faktyczne za bezsporne, o ile tak uczynił. Następnie w oparciu o te wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji ustalenia Sąd Apelacyjny rozstrzygnął sprawę, prostując w odrębnym postanowieniu oznaczenie wyroku Sądu Okręgowego, wbrew stanowisku tego sądu, którego zdaniem wyrok z dnia 29 lipca 2014 r. nie miał charakteru wyroku zaocznego. Nie ulega wątpliwości,

że rozpoznawana sprawa jest przykładem sprawy, która z punktu widzenia meritum została rozpoznana tylko w jednej instancji. Nie doszło do gromadzenia materiału dowodowego w Sądach dwóch instancji. W rozpoznawanej sprawie ustalenia faktyczne poczynione zostały w całości przez Sąd Apelacyjny, a rozważania, które zadecydowały ostatecznie o ocenie braku zasadności żądania powódki ograniczone zostały - wskutek oceny stanowiska Sądu Okręgowego (k. 132) - *de facto* do uzasadnienia Sądu drugiej instancji. Tymczasem z uwagi na ograniczenia możliwości zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną, przeniesienie ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia, oceny tego stanu faktycznego (dodatkowo przy braku wskazania podstaw tych ustaleń) do Sądu drugiej instancji powoduje wyłączenie kontroli podstawy faktycznej sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2014 r., II CSK 509/13). Prowadzi to do naruszenia art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 386 § 4 k.p.c. Kontrola prawidłowości wyroku Sądu drugiej instancji w ramach postępowania kasacyjnego nie prowadzi do wyeliminowania tego uchybienia, gdyż zakres kontroli kasacyjnej jest odmienny od kompetencji sądu apelacyjnego.

Nadto należy zauważyć, że już teraz można stwierdzić, że zasadny jest zarzut skargi kasacyjnej odnośnie do naruszenia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 788 § 1 k.p.c. i art. 509 § 1 i § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię, na skutek przyjęcia, że nadanie klauzuli wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym powoduje powstanie nowego tytułu wykonawczego i skutkuje jednocześnie unicestwieniem bytu poprzedniego tytułu wykonawczego, co miałoby czynić powództwo o pozbawienie jego wykonalności bezprzedmiotowym. Sąd Apelacyjny nie wskazał w uzasadnieniu podstawy prawnej unicestwienia bytu poprzedniego tytułu wykonawczego.

W świetle powyższego przedwczesne byłoby aktualnie odnoszenie do innych zarzutów skargi kasacyjnej.

Mając na uwadze zakres zawartego w skardze kasacyjnej wniosku powódki (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1998 r., II CKN 553/97) Sąd Najwyższy - na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. - uchylił tylko wyrok Sądu drugiej

instancji, pozostawiając Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

jw

kc